

UPPSALA
UNIVERSITET

Box 256
753 10 Uppsala

Besöksadress
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare
August Aronsson

Telefon
018-471 57 93

www.uu.se
August.aronsson@uu.se

YTTRANDE

2024-11-21 Dnr UFV 2024/1414

Nationella vårdkompetensrådet,
Socialstyrelsen

Remiss av förslag till nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning

Uppsala universitet har anmodats lämna svar på denna remiss.

Bifogat yttrande har utarbetats av en expertgrupp bestående av docent Ulrika Pöder, institutionen för folkhälsa- och vårdvetenskap, professor Matts Olovsson, institutionen för kvinnors och barns hälsa, dekanus Karin Forsberg Nilsson, medicinska fakulteten, professor Anja Sandström, institutionen för läkemedelskemi, professor Lance McCracken, institutionen för psykologi, Jennifer Berggren studentrepresentant Uppsala studentkår. Fakultetshandläggare August Aronsson har tillhandahållit administrativt stöd.

Kort sammanfattning

Uppsala universitet tillstyrker majoriteten av de presenterade förslagen, i många fall med kommentarer eller viss reservation. Uppsala universitet avstyrker förslag 5.5.3.

Övergripande generella synpunkter

Uppsala universitet ställer sig positivt till rapporten överlag och tillstyrker vart och ett av de presenterade förslagen där inget annat anges. Universitetet noterar dock att konkretionsnivån varierar mycket mellan de olika förslagen. Ansvar för genomförande och uppföljning är också i många fall ottydligt definierat. Universitetet konstaterar att även om flera av de olika förslagen säkerligen kommer att medföra positiva synergieffekter för varandra är det tveksamt om de alla kommer att gå att genomföra. Det anges ingen inre prioriteringsordning och situationer kommer rimligen att uppstå där ett val behöver göras mellan att allokera resurser till att genomföra det ena eller andra förslaget, men inte båda.

Kommentarer och ändringsförslag

5.2.1 Förslag till insats: Kommuner bör säkerställa att medicinsk kompetens finns på alla ledningsnivåer inom den kommunala hälso- och sjukvården samt att mandat, innehåll och syfte tydliggörs inom och mellan respektive nivå.

Uppsala universitet tillstyrker i princip förslaget men anser att det skulle behöva utvecklas ytterligare. Analysen och problemläget är väl formulerade men det framgår inte hur förslaget ska genomföras. Förslaget

YTTRANDE

2024-11-21 Dnr UFV 2024/1414

innehåller ingen beskrivning av hur en läkaranställning på kommunal nivå motsvarande Medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) skulle kunna se ut eller hur en sådan anställning skulle kunna göras attraktiv.

Vidare ser Uppsala universitet en risk för att innebörden av "medicinsk kompetens" kan tappa betydelse i implementeringssteget så att den tolkas som att endast betyda läkares medicinska kompetens eller läkarkompetens. Det förefaller inte vara förslagsställarens avsikt, men som förslaget nu är skrivet ser universitetet en fara med att det kan öppna mot en sådan avgränsning.

5.2.3 Regioner och kommuner bör besluta om ett normspann för antal medarbetare som den verksamhetsnära chefen har ansvar för.

Uppsala universitet tillstyrker förslaget, med hänsyn taget till att frågan är svårlöst och att det beslut som tas troligen kommer att kritiseras oavsett vilket normspann som beslutas.

5.3.4 Förslag till insats: Regeringen bör se över möjligheterna till nationell samordning av systematisk och fortlöpande fortbildning för vårdens professioner.

Uppsala universitet tillstyrker förslaget, men vill understryka att ansvaret för detta måste vara tydligt fördelat. Universitetet understryker också att de nationella professionsförbunden måste vara involverade i processen.

5.3.6 Förslag till insats: Regioner, kommuner, universitet och högskolor bör öka möjligheterna till kompetensutveckling och karriärvägar för respektive profession.

Universitetet tillstyrker i princip förslaget men uppfattar att det är otydligt skrivet. Det saknas både en användbar avgränsning av problemet och en tydlig målbild för vad förslagsställaren vill uppnå. Universitetet föreslår följande tillägg: "Regioner, kommuner, universitet och högskolor *bör samverka* för att öka (...)" (Kursiv tillagd för tydlighet)

5.3.7 Förslag till insats: Regioner, kommuner, universitet och högskolor bör samverka för att stimulera karriärutvecklingsprogram i syfte att öka antalet erfarna forskarhandledare inom regioner och kommuner.

Universitetet tillstyrker i princip förslaget, men är tveksamt till att föreslagna åtgärder med befintlig formulering kommer att få någon större effekt. Förslaget i dess nuvarande form adresserar bara en viss del av det övergripande problemet. Ett ökat antal forskarhandledare förutsätter att fler kliniker disputerar. Om inte fler kliniker förmås att disputera kan mängden forskarhandledare inte öka. Incitamenten till detta måste stärkas, framförallt bland kliniska professioner som inte är läkare. Det måste skapas anställningar så att till exempel sjuksköterskor ser en personlig vinst med att disputera, och inte tvingas gå tillbaka till exakt samma arbetsuppgifter som tidigare efter avlagd doktorsexamen. En ökning av

antalet anställningar som postdoktor för meritering är också en förutsättning för detta.

5.3.8 Förslag till insats: Regioner och kommuner bör genomföra insatser i syfte att öka förutsättningarna för att seniora medarbetare ska vilja arbeta kvar i hälso- och sjukvården.

Uppsala universitet tillstyrker förslaget. Idén är mycket god och skulle medföra stora vinster. Förslaget måste dock konkretiseras för att bli av. Att inrätta handledaranställningar, mentorsanställningar eller anställningar där viss forskningstid och handledning ingår är exempel på bra åtgärder.

5.3.10 Förslag till insats: Regioner, kommuner, universitet och högskolor bör genomföra insatser för att främja rekryteringen av underrepresenterat kön till yrken inom hälso- och sjukvården.

Uppsala universitet tillstyrker förslaget principiellt men vill understryka att denna fråga redan arbetats aktivt med i decennier och förslaget tillför inga nya förslag på lösningar. Texten hänvisar till arbetsmarknadsanalyser som visar att faktorer som lägre löner, sämre karriärvägar, arbetsvillkor och arbetsmiljö utgör en viktig del av orsakerna till att män väljer bort välfärdsyrken. Som en normativ rekommendation är förslaget bra men det innehåller ingen lösning på de underliggande problemen. (Se dock 5.3.11 nedan.)

5.3.11 Förslag till insats: Regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att genomföra en nationell informationsinsats som visar på värdet och innebörden av olika yrkesroller i hälso- och sjukvården.

Uppsala universitet tillstyrker förslaget. Det är ett positivt exempel på hur problem och lösningar skulle kunna avgränsas på ett konstruktivt sätt utifrån 5.3.10. Förslaget skulle med fördel kunna konkretiseras ytterligare men det ger en bra utgångspunkt.

5.4.1 Förslag till insats: Regeringen bör säkerställa att VULF-avtal införs för vissa hälso- och sjukvårdsutbildningar i högskolan.

Uppsala universitet tillstyrker förslaget och hänvisar till sitt svar på betänkandet *Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen* (SOU 2024:9) (Utbildningsdepartementet 2024-02-23, diariennr U2024/00226). Uppsala universitet är positivt inställt till att ett VULF-avtal införs men anser att ersättningen skulle behöva vara större än vad som föreslås.

5.5.1 Förslag till insats: Regeringen bör tillföra medel för att stimulera universitet och högskolor att samordna vissa hälso- och sjukvårdsutbildningar med få studenter.

Uppsala universitet tillstyrker delvis förslaget men anser att det behöver utvecklas. Inom Region Mellansverige pågår just nu arbete mellan specialistsjuksköterskeutbildningarna med att samordna sig, dock finns det

flera hinder i anställningsordningar och ekonomiska modeller som försvårar detta. Förslaget innehåller väldigt lite diskussion om sådana hinder som motverkar samverkan eller möjliga lösningar. Förslaget får inte innebära att inriktningar läggs ner på vissa orter då lokal förankring är viktig utifrån utbildnings- och rekryteringsperspektiv. Att kunna använda en lärarresurs på fler lärosäten än ett skulle bidra till att en stor del av problematiken skulle elimineras. I förslaget står: ”Valet av utbildningar för samordning bör utgå från ett lågt söktryck till samhällsviktiga utbildningar inom hälso- och sjukvården. För att pröva nämnda samverkansmodell för utbildningar med få studenter kan ett par utbildningar startas i ett första skede.” Uppsala universitet anser att viljan och behovet till samordning bör utgå från lärosätena och att samordningsmedel istället bör vara sökbart för samhällsviktiga utbildningar inom hälso- och sjukvården med lågt söktryck.

5.5.2 Förslag till insats: Regeringen bör göra en översyn av regelverket för antagning till specialistsjuksköterskeutbildning.

Uppsala universitet tillstyrker delvis förslaget men anser att det behöver utvecklas. Problemet är korrekt identifierat och analyserat men tänkbara lösningar diskuteras inte.

5.5.3 Förslag till insats: Regeringen bör ge stöd till ökad genomströmning inom den verksamhetsförlagda utbildningen genom långsiktig finansiering till projektet med utveckling av webbplatsen kliniskhandledning.se, som bör breddas till fler vårdprofessioner än för läkare.

Uppsala universitet anser att förslaget vilar på felaktiga premisser och kommer att vara verkningslöst, och avstyrker därför förslaget. Det centrala grundproblemet är att det vid lågt söktryck saknas konkurrens om utbildningsplatserna, vilket leder till att studenter kommer in med väldigt låga intagningspoäng. Dessa svaga studenter har hög benägenhet att inte ta sig vidare i studierna och att hoppa av utbildningen. Detta problem kommer inte att lösas genom att öka antalet VFU-platser eller att webbplatsen kliniskhandledning.se breddas till att omfatta fler än läkare. Fler handledarmodeller kommer inte heller att lösa problemet även om det generellt sett finns potential för förbättring inom detta område. Det finns utan tvekan ett värde i att stärka handledares kompetens, men en förutsättning för detta är att sjukvården ger sina handledande medarbetare tid för att nå en handledarkompetens som behövs för den handledning individen ska utföra.

5.5.4 Förslag till insats: Universitet och högskolor bör ta fram principer för ersättning för studenters merkostnader i samband med verksamhetsförlagd utbildning i syfte att uppnå kostnadsneutralitet för studenterna.

Studenter får inte vara hindrade att delta i verksamhetsförlagd utbildning (VFU) på grund av personlig ekonomi och förutsättningarna för deltagande måste vara lika oavsett vilken vårdutbildning studenten går

YTTRANDE

2024-11-21 Dnr UFV 2024/1414

eller var utbildningen är förlagd. I dag är läkarutbildningarna mer gynnade härvidlag än andra vilket är ett grundläggande jämlikhetsproblem. Uppsala universitet tillstyrker därför förslaget men vill understryka att VULF-avtalet i så fall måste innebära en ersättning som motsvarar kostnaderna för sjuksköterske- och specialistsjuksköterskeutbildningarna. Se hänvisning som ovan, 5.4.1.

Uppsala universitet delar inte slutsatsen att kostnadsneutralitet kommer att leda till att fler VFU-platser genereras på landsbygden. För detta krävs infrastruktur och kvalificerade handledare, något som inte kommer att uppstå av sig självt.

5.5.5 Förslag till insats: Universitet och högskolor bör enas om de kliniska moment som en student inom en viss hälso- och sjukvårdsutbildning ska kunna genomföra efter genomgången utbildning, oberoende av vilket lärosäte som utfärdar examen.

Uppsala universitet tillstyrker delvis förslaget. Universitetet instämmer i att det behöver råda samsyn kring lägstanivåer men att lärosäten också måste vara fria att ha olika profiler. En gångbar mellanväg är att beskriva ”trösklarna” bättre men hur de ska uppnås måste varje lärosäte få kunna styra självt.

5.6.1 Förslag till insats: Universitet och högskolor, regioner och kommuner bör i större utsträckning inrätta förenade anställningar även för andra yrkesgrupper än specialistutbildade läkare och tandläkare.

Uppsala universitet tillstyrker förslaget och hänvisar till sitt tidigare remissvar på departementspromemorian *Förslag till ändringar för att öka mobiliteten tidigt i den akademiska karriären* (Utbildningsdepartementet 2024-02-02, diariennr U2024/00229).

5.6.2 Förslag till insats: Regeringen bör säkerställa att även biträdande lektorer omfattas av bestämmelserna om förenad anställning.

Uppsala universitet tillstyrker förslaget med hänvisning som ovan, se 5.6.1.

5.6.3 Förslag till insats: Regeringen bör säkerställa en långsiktig finansiering av forskarskolor med inriktningar mot särskilda områden där få har akademisk meritering och forskningen är underdimensionerad.

Uppsala universitet tillstyrker förslaget, men anser att det måste ytterligare konkretiseras och operationaliseras, till exempel genom att finansiering till forskarskolor utlyses via Vetenskapsrådet.